

Havas Jenőné És Grószné Neudorfer Irén

A képen édesanyám (a jobb oldali nő) és a brassói nővére, Irén látható. A kép valamikor az 1920-as évek végén vagy az 1930-as évek elején készült, egy dési fotós műtermében. Az 1960-as években meglátogattam a nagynénimet Izraelben. Akkor adta nekem ezt a képet, mert semmi más emlékem nem maradt az édesanyámról. Édesanyám, Vilma volt a negyedik leány a családban. 1896-ban született. A szüleim soha nem meséltek a megismerkedésükről, a házasságukról. 1916-ban házasodtak össze, egy év múlva pedig megszületett a bátyám, György. Én 1922-ben születtem. A szüleim gyerekkoromban jómódú polgárok voltak. Az akkori polgári divat szerint öltözködtek, összejövetelekbe jártak, társadalmi életet éltek. A baráti társaságuk nagyon vegyes volt, nem számított, ki zsidó, ki keresztény. Úgy emlékszem rájuk vissza, hogy mind a ketten nagyon szépek voltak. Nem voltak szigorúak. Édesanyámnak az volt az elve, hogy a kenyérért meg

kell dolgozni, és ezért nekünk, gyerekeknek volt bizonyos feladatunk a házban, holott lett volna, aki megcsinálja, de nekünk kellett megcsinálni. Port törültünk, segítettünk a ház körüli feladatokban, mi kellett rendet rakjunk a szekrényünkben. A gazdasági válság [lásd: 1929-es gazdasági világválság] miatt egyre nehezebb volt a megélhetésünk. Apám ekkor bankigazgatói állásban volt egy dési banknál. A bank csődbe ment, és vele együtt a mi vagyonunk jelentős része is odaveszett. Apám ekkor visszatért az ügyvédi pályához, de nem volt elég az, amit keresett. Ezért a nagyanyám úgy döntött, hogy Brassóba költözik a másik lányához, Irénhez. Én ekkor nyolc-kilenc éves lehettem. A nehézségek miatt sorra adogattuk el a házból az értékesebb dolgokat: bútorokat, porcelánokat, kristályokat. Ahogy nőtt a nincstelenség, úgy költöztünk kisebb és kisebb lakásba. Sok hasznunk volt abból, hogy anyám perzsaszőnyeget bogozott, mert az 1930-as évektől egészen a deportálásig nagyjából az pótolta a család jövedelmét. Désen sem a magyar, sem a zsidó úri családoknál nem volt divat, hogy az asszonyok pénzt keressenek, és anyám elég rosszul érezte magát a baráti körben, mivel ő dolgozott. El is hagyogatták aztán a barátok. Egyre kevesebbet jártak hozzá, egyre ritkábban hívták meg magukhoz. Végül 1936-ban, tizennégy éves koromban beköltöztünk Kolozsvárra. A brassói Irén nagynéném segítségével anyám vett 1938-ban egy szemfelszedő gépet, és munkákat vállalt. Ekkortól kezdve valamivel normálisabb anyagi helyzetben éltünk. Irén Brassóba ment férjhez, ami akkor Magyarország volt. Irén és a férje, Grósz, jómódú emberek voltak. Brassó mellett, Kommandón egy Grödl nevű bárónak volt fakitermelése és fűrésztelepe. Grósz nagybátyám volt a báró munkavezetője, és ők egész nyáron ott éltek, az év többi részét pedig Brassóban töltötték. Én gyerekkoromban a nyári vakációkat mindig Irén nagynénéméknél töltöttem Kommandón, életem legboldogabb élményei voltak azok. Ők sem tartották meg a vallási ünnepeket. Az egész család nem volt vallásos. Volt két fiuk, Laci és Géza. Lacival és a feleségével ment ki Irén nagynéném Izraelbe, miután a második világháború véget ért. Laci most Názáretben él. Géza Brassóban maradt, ő ott alapított családot. Irén kilencvennégy éves korában halt meg, az 1970-es évek elején.